

પ્રવચન નં. ૧૩૮

શ્લોક-૪૦ તથા ગાથા- ૬૮

કારતક વદ-૩ શુક્રવાર તા. ૧૭-૧૧-૭૮

શ્લોકનો ભાવાર્થ છે. આ જ તો ગુજરાતી ચાલશે, હિન્દી ગયા.

ભાવાર્થ:- ઘીથી ભરેલા ઘડાને વ્યવહારથી ઘીનો ઘડો કહેવામાં આવે છે, છતાં નિશ્ચયથી ઘડો ઘી સ્વરૂપ નથી, ઘી તો ઘી સ્વરૂપ છે, ઘડો તો માટી સ્વરૂપ છે. આ તો દૃષ્ટાંત તેવી રીતે રંગ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, પર્યાપ્તિ, અપર્યાપ્તિ, સંહનન, સંસ્થાન શરીર ઇત્યાદિ એકક્ષેત્રાવગાહરૂપ સંબંધવાળા જીવને સૂત્રમાં વ્યવહારથી, પંચેન્દ્રિય જીવ પર્યાપ્ત જીવ, બાદર જીવ, દેવ જીવ, મનુષ્યજીવ એમ કહેવામાં આવે છે. નિશ્ચયથી જીવ તે સ્વરૂપ નથી, એ તો બાહ્ય ચીજની વાત

કરી. શું એ કીધું? વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, શરીર, સંહનન એ તો બાહ્યની ચીજ. પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત એ પણ બાહ્યની ચીજ એ અંતરમાં છે નહીં. વ્યવહારથી કહેવામાં આવ્યા તેથી વસ્તુ આત્માની નથી. આત્મા તેમય નથી. ઇત્યાદિ સ્વરૂપ જીવ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. એને કહ્યું કે પ્રભુ જીવ જ્ઞાનસ્વરૂપ જેમ ઘડો માટી સ્વરૂપ છે, એમ આ જીવ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. એમ કહ્યું.

હવે એટલું કહ્યું માટે એને જ્ઞાન થઈ ગયું સમજનારને, એમ નથી. એને કહ્યું કે જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એનું એને લક્ષ કરાવ્યું, હવે એને ક્યારે અનુભવ થાય? એ તો અંતર જીવદ્રવ્યનો આશ્રય કરે જ્ઞાનમય વસ્તુ તો એને જ્ઞાનમય છે એવો અનુભવ થાય. ગુરુએ, ભગવાને કે આચાર્યોએ કહ્યું કે ઘીનો ઘડો નથી, ઘડો માટીમય છે, એ તો ઠીક. એમ આ પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત આદિ સંહનન સંસ્થાન આદિ એ અજીવ છે, એ જીવ નહીં, જીવ તો જ્ઞાનમય છે. એટલું કહ્યું માટે તેને શિષ્યને જ્ઞાનમય જીવ સ્વભાવનો અનુભવ થયો એમ નથી, એમાં એ નીકળે છે ઈ. બાહ્યની વાત છે ને આ તો.

અભ્યંતરની હવે આવશે, ગુણસ્થાન રાગાદિ અભ્યંતર પણ જીવ સ્વરૂપ નથી. આ તો બાહ્યની વાત કરી વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ. રંગ, રાગ એ પછી આવશે, અહીં તો રંગ, ગંધ, રસ, શરીર, સ્પર્શ, સંહનન, સંસ્થાન, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત એ બધાં જીવ નથી, જીવ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. એમ આ સંતોએ આચાર્યોએ કહ્યું, છતાં એને જ્ઞાનસ્વરૂપનો ખ્યાલ આવ્યો કે આ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એટલું, પણ એથી એને આત્માનો જ્ઞાનસ્વરૂપનો અનુભવ થયો એમ નથી. આ તો વ્યવહારથી એને સમજાવ્યું કે જ્ઞાનસ્વરૂપ છે આત્મા, ભાઈ. આચાર્યોએ પણ વ્યવહાર વિકલ્પમાં આવીને એને સમજાવ્યું અને સમજનારના ખ્યાલમાં આવ્યું એટલું કે આ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એમ કહે છે. બસ. ઈ લક્ષમાં આવ્યું, કે જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. પણ એને જ્ઞાનસ્વરૂપનો અનુભવ ક્યારે થાય? આહાહાહા! એ અંતરના જ્ઞાયકસ્વભાવને અવલંબે. ત્રિકાળી દ્રવ્ય સ્વભાવનું અહીં વર્ણન છે ને? દ્રવ્ય વસ્તુ, જે દ્રવ્ય વસ્તુ છે, ત્યાં બાહ્ય રંગ-રાગાદિ તો નથી, એ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એમ કહ્યું, પણ એ જ્ઞાનસ્વરૂપ એના ખ્યાલમાં આવ્યું કે હું જ્ઞાનસ્વરૂપ છું એટલું, પણ સાંભળનારને આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપનો અનુભવ થયો નથી. આહાહા! કહ્યું માટે એને જ્ઞાન થઈ ગયું, અને સાંભળ્યું માટે એને જ્ઞાન થઈ ગયું એમ નથી. આહાહાહા!

એ જ્ઞાયકસ્વભાવ જે ત્રિકાળ જ્ઞાનસ્વરૂપ દ્રવ્ય હોં, એ દ્રવ્ય સ્વરૂપની દૈષ્ટિ કરતાં આ તો સાંભળેલું ખ્યાલમાં આવ્યું કે એ તો જ્ઞાનમય છે એટલું. હવે શાસ્ત્ર દિશા દેખાડી અળગા રહે. એમ ગુરુ પણ દિશા દેખાડી અળગા રહે. જ્ઞાનમય છે એમ જ્યારે એ પોતે અંતરમાં જાય. આહાહા! પર્યાપ્તમાં જ્ઞાનમય છે એમ ખ્યાલ આવ્યો, એ તો વ્યવહાર થયો. (શ્રોતા:- નિશ્ચય વગર વ્યવહાર) નિશ્ચય નથી એ ઝીણી વાત છે ભાઈ. નિશ્ચય તો જ્ઞાયક સ્વરૂપ એનો અનુભવ કરે ત્યારે આ જ્ઞાયક સ્વરૂપ છે એવો એને ખ્યાલ આવે, ત્યારે સાચો નિર્ણય (થાય). આહાહા!

આ તો ઓલુ હાલ્યુંને આ તો ગૌતમ સ્વામીએ વ્યવહારનું કહેલું એ ઉપરથી આ વધારે આવ્યું, ગૌતમ સ્વામીએ વ્યવહારનો આશ્રય લઈને શિષ્યોની પ્રવૃત્તિ વ્યવહારે કરાવે લાભદાયક માટે, એમ છે નહિ. ગૌતમ ગણધરોએ જીવને ચૌદ ભેદસ્થાન દ્વારા એને શિષ્યને સમજાય, એ દ્વારા અનુગ્રહ કરીને કહ્યું, પણ એથી એને ખ્યાલમાં આવ્યું કે આ તો ભેદથી આ કહે છે, પણ

એ ભેદનું જ્ઞાન એને ક્યારે થાય ? કે એ અભેદ દૈષ્ટિ કરે ત્યારે આ ભેદનું જ્ઞાન અનેકાંતનું થાય. આવી વાત છે, મોટો ફેરફાર બહુ ફેરફાર, માળે આવું કરી નાખ્યું છે.

જુઓને વ્યવહારે સમજાવ્યું એટલે વ્યવહારની પ્રવૃત્તિ લાભદાયક છે, એમ ઠરાવ્યું. હૈં ? (શ્રોતા:- એનાથી કાંઈ લાભ થતો હશે કે નહીં) લાભ કાંઈ નહિ એને ફક્ત ખ્યાલમાં આવે એટલી વાત. અહીં જાવું છે એટલું ખ્યાલમાં આવે છે. હાલવું છે ઈ તો એને પછી પોતાને. ઝીણી વાત છે ભાઈ. આંહી તો લીધું હવે બાહ્ય, હવે અડસઠમાં અભ્યંતરની વાત લે છે, શું કીધું ? ૨૯ બોલમાં કેટલાંક બાહ્ય છે ને કેટલાક અભ્યંતર છે. જે વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, શરીર, સંહનન, સંસ્થાન એ બધા બાહ્ય છે, એ તો આત્માની પર્યાયમાં પણ નથી, એથી એને ભિન્ન કલ્પો, હવે એને જીવદ્રવ્ય વસ્તુ જે અખંડ છે, તે અભ્યંતરના રાગ-દ્વેષ, ગુણસ્થાન, માર્ગશાસ્થાનના ભેદ એનાથી રહિત છે, અભ્યંતરના ભેદથી પણ રહિત છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? તેથી છેલ્લી ગાથા.

‘...ચિન્માત્ર હોવાથી સામાન્ય-વિશેષ ઉપયોગાત્મકપણાને ઉલ્લંઘતો નથી...’ શું કહે છે ? હું તો એક જાણનાર—વિશેષ (ઉપયોગાત્મક) અને દેખનાર—સામાન્ય (ઉપયોગાત્મક સ્વરૂપ છું) મારું સ્વરૂપ દર્શન અને જ્ઞાન (સ્વરૂપ છે). દર્શન કોઈ ચીજને ભેદ પાડીને જોતું નથી, (માટે સામાન્ય ઉપયોગાત્મક છે). જ્ઞાન દરેકને ભેદ પાડીને જોવે માટે વિશેષ (ઉપયોગાત્મક છે). (પહેલાં જે) નવ વિશેષ (કલ્પાં તે) જુદાં અને આ જ્ઞાન (છે). વિશેષ જુદું. (અહીંયા) જ્ઞાન વિશેષ (કલ્પું તે) ધ્રુવ (છે) અને (પહેલાં) નવ તત્ત્વ (કલ્પાં) તે પર્યાયના વિશેષ (છે) તે અનિત્ય અને અધ્રુવ (છે).

એ કહે છે જુઓ ! ‘...ચિન્માત્ર હોવાથી સામાન્ય...’ સામાન્ય એટલે દર્શન આ સમકિતની વાત નથી. (દર્શન એટલે) દર્શનનો વિષય એવો છે કે, કોઈને (પણ) ભેદ પાડયા વિના દેખે. આખી દુનિયાની સત્તા છે એ સત્તાને ભેદ પાડયા વિના દેખે તેને ‘સામાન્ય’ કહીએ. એ સામાન્ય (ની વ્યાખ્યા થઈ) અને વિશેષ (એટલે) જ્ઞાન. (જ્ઞાન) દરેક ચીજને ભિન્ન પાડીને (જાણે છે). આ જીવ છે, આ અજીવ છે, આ ગુણ છે, આ પર્યાય છે, આ વિકાર છે આ અવિકાર છે એમ ભેદ પાડીને જે જાણે તેને ‘વિશેષ’ જ્ઞાન કહીએ. (પહેલાં કલ્પાં એ) નવ તત્ત્વનું વિશેષ જુદું અને આ વિશેષ જુદું. આહા..હા... ! સમજાય છે કાંઈ ?

(સમયસાર દોહન - પૂ. ગુરુદેવશ્રીના નાઈરોબીના પ્રવચન પાના નં. ૨૮૦)

ગાથા - ૬૮

एतदपि स्थितमेव यद्रागादयो भावा न जीवा इति-

मोहणकम्मस्सुदया दु वण्णिया जे इमे गुणद्धाणा ।

ते कह हवंति जीवा जे णिच्चमचेदणा उत्ता ॥६८॥

मोहनकर्मण उदयात्तु वर्णितानि यानीमानि गुणस्थानानि ।

तानि कथं भवन्ति जीवा यानि नित्यमचेतनान्युक्तानि ॥६८॥

મિથ્યાદૃષ્ટ્યાદીનિ ગુણસ્થાનાનિ હિ પૌદ્ગલિકમોહકર્મપ્રકૃતિવિપાકપૂર્વકત્વે સતિ , નિત્યમચેતનત્વાત્ , કારણાનુવિધાયીનિ કાર્યાણીતિ કૃત્વા , યવપૂર્વકા યવા યવા એવેતિ ન્યાયેન , પુદ્ગલ એવ , ન તુ જીવઃ । ગુણસ્થાનાનાં નિત્યમચેતનત્વં ચાગમાચ્ચૈતન્યસ્વભાવ-વ્યાસસ્યાત્મનોઽતિરિક્તત્વેન વિવેચકૈઃ સ્વયમુપલભ્યમાનત્વાચ્ચ પ્રસાધ્યમ્ ।

એવં રાગદ્વેષમોહપ્રત્યયકર્મનોકર્મવર્ગવર્ગણાસ્પર્ધકાધ્યાત્મસ્થાનાનુભાગસ્થાનયોગ-સ્થાનબન્ધસ્થાનોદયસ્થાનમાર્ગણસ્થાનસ્થિતિબન્ધસ્થાનસંક્લેશસ્થાનવિશુદ્ધિસ્થાનસંયમલઙ્ચિ-સ્થાનાન્યપિ પુદ્ગલકર્મપૂર્વકત્વે સતિ , નિત્યમચેતનત્વાત્ , પુદ્ગલ એવ , ન તુ જીવ ઇતિ સ્વયમાયાતમ્ । તતો રાગાદયો ભાવા ન જીવ ઇતિ સિદ્ધમ્ ।

હવે કહે છે કે (જેમ વર્ણાદિ ભાવો જીવ નથી એ સિદ્ધ થયું તેમ) એ પણ સિદ્ધ થયું કે રાગાદિ ભાવો પણ જીવ નથી:-

મોહનકરમના ઉદયથી ગુણસ્થાન જે આ વર્ણવ્યાં,

તે જીવ કેમ બને, નિરંતર જે અચેતન ભાષિયાં ? ૬૮.

ગાથાર્થ:- [યાનિ ઇમાનિ] જે આ [ગુણસ્થાનાનિ] ગુણસ્થાનો છે તે [મોહનકર્મણઃ ઉદયાત્ તુ] મોહકર્મના ઉદયથી થાય છે [વર્ણિતાનિ] એમ (સર્વજ્ઞનાં આગમમાં) વર્ણવવામાં આવ્યું છે; [તાનિ] તેઓ [જીવાઃ] જીવ [કથં] કેમ [ભવન્તિ] હોઈ શકે [યાનિ] કે જેઓ [નિત્યં] સદા [સચેતનાનિ] અચેતન [ઉક્તાનિ] કહેવામાં આવ્યાં છે ?

ટીકા:-આ મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનો પૌદ્ગલિક મોહકર્મની પ્રકૃતિના ઉદયપૂર્વક થતાં હોઈને, સદાય અચેતન હોવાથી, કારણના જેવાં જ કાર્યો હોય છે એમ કરીને (સમજીને, નિશ્ચય કરીને), જવપૂર્વક જે જવ થાય છે તે જવ જ હોય છે એ ન્યાયે, પુદ્ગલ જ છે-જીવ નથી. અને ગુણસ્થાનોનું સદાય અચેતનપણું તો આગમથી સિદ્ધ થાય છે તેમ જ ચૈતન્યસ્વભાવથી વ્યાસ જે આત્મા તેનાથી ભિન્નપણે તે ગુણસ્થાનો ભેદજ્ઞાનીઓ વડે સ્વયં ઉપલભ્યમાન હોવાથી પણ તેમનું સદાય અચેતનપણું સિદ્ધ થાય છે.

એવી રીતે રાગ, દ્વેષ, મોહ, પ્રત્યય, કર્મ, નોકર્મ, વર્ગ, વર્ગણા, સ્પર્ધક, અધ્યાત્મસ્થાન,

અનુભાગસ્થાન, યોગસ્થાન, બંધસ્થાન, ઉદયસ્થાન, માર્ગણાસ્થાન, સ્થિતિબંધસ્થાન, સંકલેશસ્થાન, વિશુદ્ધિસ્થાન, સંયમલબ્ધિસ્થાન-તેઓ પણ પુદ્ગલકર્મપૂર્વક થતાં હોઈને, સદાય અચેતન હોવાથી, પુદ્ગલ જ છે-જીવ નથી એમ આપોઆપ આવ્યું (-ફલિત થયું, સિદ્ધ થયું).

માટે રાગાદિ ભાવો જીવ નથી એમ સિદ્ધ થયું.

ભાવાર્થ:-શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિક નયની દૈષ્ટિમાં ચૈતન્ય અભેદ છે અને એના પરિણામ પણ સ્વાભાવિક શુદ્ધ જ્ઞાન-દર્શન છે. પરનિમિત્તથી થતા ચૈતન્યના વિકારો, જોકે ચૈતન્ય જેવા દેખાય છે તોપણ, ચૈતન્યની સર્વ અવસ્થાઓમાં વ્યાપક નહિ હોવાથી ચૈતન્યશૂન્ય છે-જડ છે. વળી આગમમાં પણ તેમને અચેતન કહ્યા છે. ભેદજ્ઞાનીઓ પણ તેમને ચૈતન્યથી ભિન્નપણે અનુભવે છે તેથી પણ તેઓ અચેતન છે, ચેતન નથી.

પ્રશ્ન:-જો તેઓ ચેતન નથી તો તેઓ કોણ છે ? પુદ્ગલ છે ? કે અન્ય કાંઈ છે ?

ઉત્તર:-પુદ્ગલકર્મપૂર્વક થતાં હોવાથી તેઓ નિશ્ચયથી પુદ્ગલ જ છે કેમ કે કારણ જેવું જ કાર્ય થાય છે.

આ રીતે એમ સિદ્ધ કર્યું કે પુદ્ગલકર્મના ઉદયના નિમિત્તથી થતા ચૈતન્યના વિકારો પણ જીવ નથી, પુદ્ગલ છે.

ગાથા - ૬૮ ઉપર પ્રવચન

“હવે પૂછે છે કે વર્ણાદિ ભાવો જીવ નથી એ સિદ્ધ થયું, તેમ એ પણ સિદ્ધ થયું કે રાગાદિ ભાવો પણ જીવ નથી. રાગાદિ, ગુણસ્થાન, માર્ગણાસ્થાન વગેરે, એ જીવ નથી, સાંભળ.

મોહણકમ્મસ્સુદયા દુ વણિયા જે ઇમે ગુણઠ્ઠાણા ।

તે કહ હવંતિ જીવા જે ણિચ્છમચેદણા ઉત્તા ॥૬૮॥

મોહનકરમના ઉદયથી ગુણસ્થાન જે આ વર્ણવ્યાં,

તે જીવ કેમ બને, નિરંતર જે અચેતન ભાખિયાં ? ૬૮.

જેમ વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ ને સંહનને અચેતન કહ્યા, તેવા ગુણસ્થાન, માર્ગણાસ્થાનના ભેદોને પણ અચેતન કહ્યા. જીવની પર્યાયમાં થાય છે આ બધા ભેદો છતાં તેને જીવદ્રવ્ય ત્રિકાળ છે તે રૂપે નથી માટે તેને અચેતન કહ્યા. (શ્રોતા:- ચેતનની પર્યાય અચેતન ?) પર્યાય, એ આર્હી ચૈતન્ય ત્રિકાળી છે તેનું એ સ્વરૂપ એ નથી. દૈષ્ટિનો જે વિષય કહેવો છે દ્રવ્ય સ્વભાવ, એ દ્રવ્ય છે એ તો કોઈ રીતે આ રીતે થયું નથી. ગુણસ્થાન, માર્ગણાસ્થાન ભેદરૂપે જીવદ્રવ્ય થયું નથી, પર્યાય થઈ, એ અર્હી વ્યવહારમાં નાખી દીધી છે, એ પર્યાય એમાં નથી. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આ તો અલૌકિક વાતું છે બાપુ. આહાહા ! સમયસાર એટલે. આહાહાહા !

ટીકા:- આ મિથ્યાદૈષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનો એ પહેલાં લીધું તું. વર્ણ ગંધ, રસ, સ્પર્શ, શરીર, સંહનન, સંસ્થાન આદિ એ તો બાહ્ય ચીજ હતી, હવે આ તો અભ્યંતરમાં જેના ભેદ છે. સમજાય છે કાંઈ ? મિથ્યાદૈષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનો પૌદ્ગલિક મોહકર્મની પ્રકૃતિના. જયસેન આચાર્યની ટીકામાં છે ને ભાઈ “મોહ જોગ ભવા:” જયસેન આચાર્યની ટીકામાં છે. “મોહ જોગ ભવા:”

હૈં? (શ્રોતા:- ગોમ્મટસારમાં છે) ગોમ્મટસારમાં છે, પણ અહીં તો અહીં છે. આ ગોમ્મટસારનો શબ્દ છે એ અહીં મૂક્યો છે, જયસેન આચાર્યે ગોમ્મટસરનો “મોહ જોગ ભવા:” ગુણસ્થાન છે. મોહ અને જોગથી ભેદ રૂપે થયેલા છે, વસ્તુમાં નથી મિથ્યાત્વપણું. ઓહોહોહો... એ જીવદ્રવ્યમાં નથી, એમ તેરમું ગુણસ્થાન અને ૧૪ મું ગુણસ્થાન એ પૌદ્ગલિક મોહકર્મની પ્રકૃત્તિના ઉદયપૂર્વક થતાં હોઈને સદાય અચેતન હોવાથી, ભગવાન ચૈતન્ય દ્રવ્ય છે શાયક ધ્રુવ, દ્રવ્ય છે. એમાં આ વસ્તુ ભેદ નથી, જે બધા ભેદ પડયા છે, એ મોહકર્મના ઉદયના નિમિત્તથી ભેદ પડયા છે. સ્વભાવના પ્રગટ થવાથી ભેદ પડયા છે એમ નથી. આહાહાહા !

અહીં એક જ લીધું, જોગ ઓલામાં જોગ લીધો ભેગો, મોહ જોગ, અહીં મોહકર્મની પ્રકૃત્તિના ઉદયપૂર્વક થતાં હોઈને પ્રકૃત્તિના ઉદય એટલે જડ છે, એના નિમિત્તે અહીં ભેદ પડયો કહે છે. મિથ્યાત્વ, સાસાદાન, મિશ્ર, અવિરતિ. સમકિત, વિરતા વિરતી, શ્રાવક વિરતી, પ્રમત્ત-પ્રમત્ત વિરતી અને અપ્રમત્ત વિગેરે ભેદ ઠેઠ સજોગી અને અજોગી. એ મોહકર્મની પ્રકૃત્તિ, મોહકર્મની પ્રકૃત્તિ, એનાં ઉદયપૂર્વક થતાં હોઈને સદાય અચેતન હોવાથી, કારણનાં જેવાં જ કાર્ય હોય છે. કારણ પુદ્ગલ પ્રકૃત્તિ છે માટે તેના કાર્ય પણ આ બધા તેવા જ છે, એમ કહે છે. ગુણસ્થાન, માર્ગજ્ઞાસ્થાન, જીવસ્થાન, રાગદ્વેષ, પુણ્ય-પાપ આ લબ્ધિસ્થાન પણ એ કારણનાં જેવા કાર્ય હોય છે, કારણ પ્રકૃત્તિ છે મોહ કર્મની તેના ગુણસ્થાનો તેના ભેદ તે તેના કાર્ય છે કહે છે. આહાહા ભગવાન કારણ સ્વભાવ પ્રભુ, એનું એ કાર્ય નથી. આહાહાહા !

ચૈતન્યઘન, વિજ્ઞાનઘન ધ્રુવ એનું કાર્ય તો નિર્મળ કાર્ય થાય તે, આ બધા ભેદ છે એ તો મલિન અચેતન કાર્ય છે. એ ચૈતન્યની પર્યાય જ અચેતન છે, એમાં જ્ઞાનસ્વભાવ આવ્યો નથી, સજોગપણામાં અજોગપણામાં ક્યાંય જ્ઞાનસ્વભાવ તો આવ્યો નથી. અવિરતી સમ્યગ્દર્શન, અવિરતીભાવ એમાં જ્ઞાન સ્વભાવ આવ્યો નથી, ભગવાન ચૈતન્યજ્યોત છે, શું શ્લોક અને શું ગાથા ? કારણના જેવા મોહ, પ્રકૃત્તિ જે પુદ્ગલ કારણ છે એના એ કાર્ય છે માટે, એ પુદ્ગલ છે. આહાહા ! આકરી વાત છે ભાઈ.

અહીં તો ત્રિકાળી જીવદ્રવ્ય એમાં તો ઉદયભાવ તો નથી પણ ઉપશમ, ક્ષયોપશમેય એમાં નથી, આંહી તો હજી એ ઉદયભાવના પ્રકારના વર્ણન છે ભેદના. સમજાણું કાંઈ ? ભગવાન અંદર ચૈતન્ય પિંડ પ્રભુ આમ ભિન્ન અખંડ, ચૈતન્ય જ્યોતિ, ઝળહળ જ્યોતિ, ચંદ્ર, શીતળ, ધ્રુવ એવા ભગવાન દ્રવ્યમાં આ નથી, માટે દ્રવ્ય ચૈતન્ય સ્વરૂપ છે તો આ અચેતન સ્વરૂપ છે. એમ છે. આહાહાહા !

હવે અહીં તો મારે તો વળી ઓલું બીજું કહેવું છે, કે આવું એને કહ્યું ગુરુએ, એને ખ્યાલમાં આવ્યું, કે આ ગુરુ ને શાસ્ત્ર આમ કહે છે, કે આ પ્રકૃત્તિના કારણે કાર્ય થાય તે બધા અચેતન છે, એ ચૈતન્ય દ્રવ્યનાં નહીં, એવું એને ખ્યાલમાં આવ્યું બસ એટલું, પણ ખ્યાલમાં આવ્યું વ્યવહારથી આવ્યું છે એ. ગુરુએ કહ્યું અને એને પરલક્ષે થયું એ ખ્યાલમાં વ્યવહારથી આવ્યું છે. ઝીણી વાતો બહુ બાપુ. ઓલા વળી ઝીણી વાત કરીને લ્યો, એમ મશ્કરી કરે છે માળા, ઝીણી ઝીણી કહીને બધું ઉડાવી દેવું છે આ બધું વાસ્તવથી. અરે ભગવાન (ઊડાડે કોણ) પ્રભુ ! તું પ્રભુ છો ભગવાન ! તને આ ન બેસે તો શું કરવાનું. આહાહાહા !

આંહી તો ભગવાન અંદર છે એ તો ગુણસ્થાનમાં આવતો નથી એમ કહે છે. ભેદમાં આવતો નથી. તું પોતે પ્રભુ છો ને પ્રભુ, તારું દ્રવ્ય એ ભેદમાં આવતું નથી ને પ્રભુ એમ તને શું આ લાગે છે, આહિં ! ઓહો ! ગજબ વાત સંતોએ તો કેવળજ્ઞાનને ખડું કરી દીધું છે. જેને દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિનાં પરિણામ કહે છે કે પ્રકૃતિના કારણે થયેલા માટે એ પ્રકૃતિનું કાર્ય છે, જીવનું નહીં. આહાહા ! વ્યવહાર રત્નત્રય દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની શ્રદ્ધાનો ભાવ, શાસ્ત્રના ભણતરનો વિકલ્પ, નવતત્ત્વની શ્રદ્ધાનો વિકલ્પ, એ પ્રકૃતિના કારણે ઉત્પન્ન થયેલું કાર્ય પુદ્ગલનું છે કહે છે. વ્યવહાર રત્નત્રયની શ્રદ્ધાનો ભાવ, એ પુદ્ગલનો છે કહે છે. અરેરે ! દ્રવ્ય જ્ઞાયકસ્વરૂપ પ્રભુ છે એમાં ક્યાં છે એ ? નિમિત્તને આધિન થયેલો ભાવ નિમિત્તનો છે, પ્રકૃતિને આધિન થયેલો ભાવ પ્રકૃતિનો છે, પુદ્ગલને આધિન થયેલો ભાવ પુદ્ગલનો છે, સ્વાધીન આત્માનો ભાવ નથી. વીતરાગી સંતો સિવાય કોણ કહે ભાઈ ? જેને જગતની દરકાર નથી. સમાજ સમતોલ રહેશે કે નહીં. આ દિગંબર સંતો, નાગા બાદશાહથી આઘા, જેને કાંઈ સમાજની પડી નથી, સમાજને આ સમજાશે કે નહીં, સમાજ આમાં સમતોલ રહેશે કે નહીં, મશ્કરી તો નહીં કરે ને આ ? અરે સાંભળ પ્રભુ, સાંભળ ભાઈ !

એની પર્યાયમાં થતાં દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના ભાવ અને એની પર્યાયમાં થતાં ગુણસ્થાન, માર્ગણાસ્થાનના ભાવ. પણ આંહી કહે છે કે એ પર્યાયમાં થતાં ભાવ એ દ્રવ્યથી થયેલા ભાવ નથી. ભગવાન જ્ઞાયક ચૈતન્ય મૂર્તિ પ્રભુ, એ વીતરાગ સ્વભાવનું બિંબ છે પ્રભુ તો આત્મા, એ વીતરાગ સ્વભાવના કાર્યો ક્યાં હોય આવા. આ તો અચેતન પ્રકૃતિ જે પુદ્ગલ એના કારણે કાર્ય થયેલાં માટે તે પુદ્ગલ છે. આહાહાહા !

આવું સ્વરૂપ છે. હજી તો લક્ષમાં આવું આવવું એ કઠણ, શાસ્ત્ર એમ કહે છે, પ્રભુ એમ કહે છે. એને ખ્યાલમાં આવ્યું છતાં ખ્યાલમાં આવવા છતાં એ વસ્તુનો અનુભવ નથી. એ પરલક્ષી જ્ઞાન થયું. એ ચૈતન્યદ્રવ્ય સ્વભાવ એ ભેદનું પણ લક્ષ છોડી દઈ, જે ખ્યાલમાં આવ્યું, લક્ષમાં આવ્યું, સંતો આચાર્યો મુનિઓ કેવળીઓ આમ કહે છે, છતાં તે લક્ષનું પણ લક્ષ છોડી દઈ, એ આઠ વરસના રાજકુમારો બાળકો, એ હીરા માણેકના મકાનો હોય સ્ફટીકમણિના, એમાં આ ભાન થાય, અરે અમે તો આનંદસ્વરૂપ છીએ, અમે તો જ્ઞાયકસ્વરૂપ પ્રભુ છીએ, જેને અંતરના આનંદના સ્વાદ આવ્યા, એ એનું કાર્ય, આ ભેદ એનું કાર્ય નહીં. એ વનમાં હાલ્યા જાય છે એકલા વાઘ અને સિંહની વચ્ચે કોઈ મને જાણે કે ઓળખે એનું કાંઈ રહ્યું નહીં. મારો પ્રભુ પૂર્ણાનંદનો નાથ છે એને હું પર્યાયમાં પૂર્ણાનંદ પ્રગટ કરવા અમે જંગલમાં, બહારમાં નહીં પણ અંદરમાં જઈએ છીએ. ભાઈ એની ચમત્કારિક દશા એ વસ્તુ કેવી હશે એ ? આહાહાહા !

એ ભગવાન આત્મા સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ એના ખ્યાલમાં ગુરુએ કહ્યું આવ્યું એટલે એ અટકે નહીં, એ એને સાધવા અંતરમાં જાય છે. આ છે તો અભ્યંતર ભાવ આ, પણ એ પર્યાયનાં અભ્યંતર ભાવ, સંહનન, સંસ્થાન શરીર તે બાહ્ય તદ્દન બાહ્યના ભાવ, અને આ એના પર્યાયના અભ્યંતર ભાવ, એ પણ તું નહીં, એ જીવદ્રવ્ય નહીં, એમ જ્યાં લક્ષમાં એને ખ્યાલમાં આવ્યું, ત્યાં એ અંતરમાં ઊતરી જાય છે. ઓલા અભ્યંતરના ભાવના ભેદથી છૂટી, અભ્યંતર

ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ જીવદ્રવ્ય છે ત્યાં ચાલ્યો જાય છે. આહાહા ! આવી વાતું છે પ્રભુ, માર્ગ તો એવો છે ભાઈ.

અરે સત્યને જગત અત્યારે આળ આપે છે માળા કે આ એકાંત છે, મહાવીરના માર્ગથી વિરુદ્ધ કરી નાખ્યું છે, અરે પ્રભુ સાંભળને ભાઈ. મહાવીર અને સંતો બધા એક જ વાત કરે છે આ. એને દયા, દાન, વ્રત, તપને, ભક્તિથી ધર્મ મનાવવો છે, એટલે એને ખટકે છે. આંહી તો એ તો નહીં, પણ ગુણસ્થાન ને માર્ગશાસ્થાનના ભેદેય જીવનાં નહીં તો એનાથી જીવને લાભ નહીં. એ ગુણસ્થાનના ભેદનો આશ્રય, લક્ષ કરે તો આત્માને લાભ થાય એ ત્રણકાળમાં નહીં. ઓલા રાગથી જેમ લાભ ન થાય, તેમ સંહનન સંસ્થાનથી અહીં લાભ ન થાય એમ અહીંયા ભેદ પડવાથી ગુણસ્થાનના ભેદ પડવાથી આત્માને લાભ ન થાય. આહાહા ! આવી વાત છે.

ભગવાન ત્રણલોકનો નાથ, જિનેશ્વરદેવ, ઈંદ્રોને ગણધરોની સમક્ષમાં ચક્રવર્તીઓ, છ ખંડના ધણી બેઠા હોય સાંભળવા, તેને એમ કહે પ્રભુ ! ભગવંત તારું સ્વરૂપ તો અખંડાનંદ પ્રભુ અંદર છે ને. આ ભેદ એ તારું સ્વરૂપ નહીં, એ અચેતન છે. અરેરેરે ! આ રાગ ફાગ ને બાયડી, છોકરા તો ક્યાંય રહી ગયા. હેં ! ત્રણલોકનો નાથ સીમંધર ભગવાન સભામાં આમ ફરમાવે છે. એ આ વાત છે. (શ્રોતા:- મોક્ષમાર્ગથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ છે.) મોક્ષમાર્ગથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ એ પણ વ્યવહાર છે, મોક્ષની પ્રાપ્તિ દ્રવ્યને આશ્રયે થાય છે. મોક્ષમાર્ગ છે એનો તો વ્યય થાય છે અને ઉત્પાદ્ થાય છે ભાવનો, તે ભાવ ત્રિકાળી કોઈ ભાવ છે, એના આશ્રયે થાય છે કે ગયો એના આશ્રયે થાય છે ? ભાઈ ! આવી વાત છે, આ.

કાલે એક વાત કરી હતી, ચોત્રીસ વરસની ઉંમરનો ચાર દિ' માં કમળી થઈને મરી ગયો, આ સંસાર, વિછીયા આપણે વિછીયા હરિભાઈ છે ને એક જાડા, વિછીયામાં છે. એક ભાઈ એનો જસદણમાં છે, એક ભાઈ મુંબઈમાં છે, આ નાનો હતો તે ચોત્રીસ વરસનો કાંઈ ન મળે રોગ, ચાર દિ' માં કમળો થયો, કમળો આ કમળો એની થઈ ગઈ કમળી, ઉડી ગયો દેહ. એ તો પર વસ્તુ છે એની વાત થઈ, એ તો તારામાં નથી, તું ત્યાં નથી. પણ આહીં તો ભેદ પડ્યો તે તારામાં નથી ને ભેદમાં તું નથી. દેવીલાલજી ! પ્રભુ તું ક્યાં છો ? એ ગુણસ્થાનમાં ને માર્ગશાસ્થાનના ભેદમાં તું નથી. તારી મોજૂદગી અસ્તિત્વ તો એનાથી ભિન્ન છે.

અરે આ વાત ક્યાં હજી તો અહીં બાયડી, છોકરા ને પૈસાથી ખસવુંય કદાચને માળાને અરરર. એમાં વળી સંહનન અને સંસ્થાનની પર્યાય મારી નહીં, એમાંથી આગળ હાલતા ગુણસ્થાન ને રાગેય મારામાં નહીં એમાં હું નહીં, એ મારામાં નહીં. આવો વીતરાગ જિનેશ્વરના પંથનો આ માર્ગ છે, એવી રીત બીજે ક્યાંય, વીતરાગ સિવાય ક્યાંય નથી ભાઈ. આહાહા ! એને પૂર્ણ સ્વરૂપ છે, તે એને બતાવે છે, લક્ષ લેવા માટે, કે આમ લક્ષ તો કર, કે આ ભેદ છે એમાં તું નથી અને આ ભેદ છે તે અચેતન છે, ચૈતન્ય સ્વરૂપ દ્રવ્યસ્વભાવ તેમાં આવ્યો નથી અને દ્રવ્યસ્વભાવમાં એ છે નહીં. એમ સંતો ગુરુ ભગવાન લક્ષ કરાવે છે. છતાં તે લક્ષ થયું માટે ત્યાં એને અનુભવ થઈ ગયો (એમ નથી.) આહાહા ! આવો માર્ગ છે.

જગતની આ બાહ્યની આ પૈસા લક્ષ્મી, શરીર, વાણી, સંહનન, સંસ્થાન, એને તો અહીં

ઉડાડી દીધા, બહારની ચમક દેખાય, તને પ્રભુ એ તો બધા અચેતન માટી છે. આ શરીર ને વાણી ને પૈસા અને મકાન ને સંહનન મજબૂત હાડકાંને સંસ્થાન શરીરના આકાર, મજબૂત સંસ્થાન એ બધી ચમકો પ્રભુ એ તો બધી જડની દશાઓ છે, તેમાં તું નથી, તારામાં એ નથી. એથી અહીં તો આગળ લઈને અડસઠમાં તો, એ તો બાહ્યની ચમકનો નકાર કર્યો, હવે અભ્યંતરમાં જે ત્રિકાળી અભ્યંતર છે એ સ્વરૂપમાં નહીં પણ પર્યાયમાં અભ્યંતર આની અપેક્ષાએ અભ્યંતર, બાકી એ પર્યાયની અપેક્ષાએ અભ્યંતર તો ત્રિકાળ છે. આહાહાહા !

કહે છે કે બહારની આ બધી ચમકો સંહનન ને સંસ્થાન ને વર્ણ, ગંધ, રસ ને સ્પર્શ રૂપાળા ને કાળા ને લીલા ને મીઠા રસને શ્વાસ સુગંધી આવેને, ગંધ મારે કેટલાકનો શ્વાસ ગંધ મારે હોય જુવાન ને ગંધ મારતો હોય શ્વાસ, એ ચીજો તો ક્યાંય રહી ગઈ કહે છે, એ ચીજ તો તારી નહીં ને તારામાં નહીં, અને તું ત્યાં નહિં. પણ તારી પર્યાયમાં જે ગુણસ્થાન ને માર્ગણાસ્થાન ને રાગ, દયા, દાન, વ્રત આદિના વિકલ્પો આવે, એ બાહ્યની અપેક્ષાએ અભ્યંતર છે અને એની અપેક્ષાએ તો ત્રિકાળી વસ્તુ તે અભ્યંતર છે, રાગ બાહ્ય છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આવો માર્ગ એટલે લોકોને લાગે હોં બિચારાને, સોનગઢવાળાનું એકાંત છે, આમ છે, હવે ચંદ્રશેખર કરે વિરોધ, બાપુ ! તેની દૈષ્ટિ મિથ્યાત્વ છે. તેથી તેમાં એ ભાવ સૂઝે છે એને. ચૈતન્ય અદ્ભૂતાઅદ્ભૂત, ચમત્કારનાં રત્નોથી ભરેલો ભગવાન, એ અભેદમાં પ્રભુમાં આ ભેદ નથી અને આવા ગુણસ્થાનઆદિ ભેદમાં તું આવતોય નથી. આહાહાહા !

“કારણના જેવાં જ કાર્યો થાય” આ એની વ્યાખ્યા આટલી ચાલી આ. પુદ્ગલકર્મ કારણ છે, પહેલાં પુદ્ગલથી, કર્મથી આવેલો સંયોગ-સંયોગ, સંહનન, સંસ્થાન, શરીર એ કર્મના નિમિત્તથી આવેલા સંયોગ, એ સંયોગથી ભિન્ન કહ્યો. હવે પ્રકૃતિના નિમિત્તે થતો પર્યાયમાં ભેદ ઓલી તો ચીજો મળી 'તી પ્રકૃતિના નિમિત્તે આ શરીર, વાણી, મન, સંહનન, સંસ્થાન, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ એને કર્મના નિમિત્તથી મળેલી એ ચીજો, એ ચીજ તો તારી નથી. પણ હવે કર્મના નિમિત્તથી મળતો અંદરનો ભેદ, આ મળ્યો સંયોગ, અને આ મળ્યો ભેદ અંદરનો, આ કારણ ઉપર કાર્યની વ્યાખ્યા હાલે છે. સમજાણું કાંઈ ? એમાં ભગવાન કારણપરમાત્મા છે અને એ કાર્ય આવ્યું છે, ભેદનું એમ નથી. હૈં ? શું વાણી કુંદકુંદાચાર્ય દિગંબર મુનિ, અમૃતચંદ્રાચાર્ય, અમૃત રેડયા છે. પંચમકાળનાં ભાગ્ય જગતના.

કહે છે કે કર્મ પ્રકૃતિ નિમિત્ત અને બાહ્ય સંયોગો મળે શરીર ને આ ને બધા, એ તો બાહ્ય ચીજ છે, એનાંથી તો તું ભિન્ન છો. પણ હવે પ્રકૃતિથી મળતો અંદર ભેદ, આમ ને આમ. હૈં ? આમ, આમ આવ્યું એનાથી જુદો કર્મને લઈને મળ્યું, આ શરીર સંહનન મળ્યું. સંસ્થાન મળ્યાને આ પર્યાપ્તપણું મળ્યું, પંચેન્દ્રિયપણું મળ્યું, મનુષ્યપણું મળ્યું, દેવપણું મળ્યું ને એટલું તો પહેલું કાઠી નાખ્યું. હવે પ્રકૃતિથી અંતરમાં મળ્યું ભેદ ઓલું બાહ્યમાં હતું. મોહકર્મની પ્રકૃતિ જે અભ્યંતરમાં જે ઓલી ચીજની અપેક્ષાએ અભ્યંતર અને એનાથી અભ્યંતર આ ભેદ પડે તે, આવી વાતું છે.

આમાં હવે પંકજ ને ફલાણો તો ક્યાંય રહી ગયો. પરના ફળ તરીકે તો એ ક્યાંય રહી ગયો પરમાં, સંયોગમાં રહી ગયો. એ આત્મામાં ક્યાં આવ્યો ન્યાં ? પણ એ મારો છે એવો જે

રાગ અને મિથ્યાત્વ એ પણ પ્રકૃતિનું કાર્ય છે, જડનું પ્રભુ તારું નહીં. મિથ્યાત્વ આવ્યું ને ? પહેલેથી છે ને ? મિથ્યાદૃષ્ટિથી માંડીને, એ સંતોના જ્ઞાન અને એમની ગર્જનાઓ ત્રણલોકના નાથની ગર્જના જેમ દિવ્યધ્વનિ ઊઠે છે, વાઘ અને મીંદડી બે સાથે બેઠા હોય, શાંત, શાંત. ઉંદર અને સર્પ કાળા નાગ ઉભા હોય એની જોડે ઉંદર, દિવ્યધ્વનિનો નાદ, પ્રભુનો સાંભળે, વાતાવરણ બહારનું શાંત થઈ જાય છે. એ તો સાંભળ્યું કહે છે, સાંભળ્યું જે છે એ જે જ્ઞાન થયું છે એ લક્ષ કરાવ્યું ભગવાને કીધું છે, આ તું નહીં એમ લક્ષ કરાવ્યું, પણ એથી તેને કાંઈ અનુભવ થઈ ગયો એમ નથી. આ તો વ્યવહારે કરીને સમજાવ્યું માટે એને લાભ થઈ ગયો આત્માનો અને આત્માના લાભ માટે એને કહ્યું. ફક્ત એને ખ્યાલમાં આવે વસ્તુ એટલું કરાવ્યું, વ્યવહારમાં આવીને સંતોએ, કારણકે આ પંચમઆરાની વાત છે ને ? એથી સંતોએ એમ લીધું ત્યાં આઠમીમાં આચાર્યે કહ્યું તે આચાર્યને વ્યવહારમાં વિકલ્પમાં આવીને, કેવળીએ કહ્યું એમ ત્યાં નથી આવ્યું.

આ તો પંચમઆરાના સંતોએ પંચમઆરામાં શાસ્ત્રો બનાવ્યા, પંચમઆરાના જીવ માટે, ન્યાં કેવળીએ કહ્યું કે તું આત્મા છો અને પછી કહ્યું કે આત્મા દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રને પામે તે આત્મા છે, અને પછી કહે કે ભાઈ આત્મા તો અભેદ છે, એનું જ્ઞાન કરાવ્યું અહીં ભગવાને કીધું એમ નથી કીધું આંહી. શું શૈલી એની પ્રભુની (શ્રોતા:- પણ આચાર્યે કીધું એ ભગવાને કહ્યું) એ નહીં, નહીં. વિકલ્પ છે ને અહીંયા એ બતાવવું છે. વ્યવહારમાં આવ્યો એ વિકલ્પ છે, કેવળીને એ નથી ભાઈ ! અહીં તો નિશ્ચય અને વ્યવહાર બે પૈડામાં ઊભો છે, એ લેવો છે. કેવળીને વ્યવહાર છે નહીં, અને અહીં પંચમઆરાના સંતો કહે છે એટલે પોતાની જાતથી કહે છે એ, એને પોતાને વિકલ્પ ઉઠયો છે. એ શૈલીની અહીં વાત છે. કેવળીનું કહેલું છે એ જુદી વાત છે, પણ કહેનારો જે છે અત્યારે એ વિકલ્પના વહેવારનાં પૈડે આવ્યો છે, ઊભો છે, એ વાત કરે છે. આહાહાહા !

કેવળીએ કહેલું પણ છતાં પોતે એમ કહ્યુંને, હું મારા નિજ વૈભવથી કહીશ. તે પણ વિકલ્પમાં આવ્યો છે માટે કહીશ. નિર્વિકલ્પમાં પડ્યો હોય તો એને કહેવું છે, એ વાત આવતી નથી. શું કહ્યું એ ? અહીંયા વર્તમાન સાધુ સંત છે, એ કહે છે, એ અહીંયા લેવું છે. કેવળીએ કહેલું કહ્યું પણ કહેનાર વર્તમાન કોણ છે ? એ પણ સ્પષ્ટ કરી નાખ્યું પોતે. એ કહેનાર તો હું વર્તમાન વિકલ્પમાં આવ્યો છું, વ્યવહારમાં. એથી કહું છું પણ એ વ્યવહાર આવ્યો છે માટે મને લાભદાયક છે, અને વ્યવહારથી કહીશ બીજાને માટે એને આત્માના લાભ માટે છે, એમ નથી. એના ખ્યાલમાં આવવા માટે એટલું છે. (શ્રોતા:- એ તો પરલક્ષી જ્ઞાન છે) પરલક્ષી છે એટલા માટે જ આ વાત છે ને. અહીં તો લક્ષ કરાવીને અળગા રહી જાય છે એ તો. હવે તું અંદરમાં જા. આવા જે અભ્યંતર ભેદો છે એ પણ અચેતન છે પ્રભુ. આહાહાહા !

“કારણના જેવા જ કાર્યો હોય છે” એટલા ઉપરથી આ બધી વાત ચાલે છે એમ મુનિઓએ કહ્યું, કેવળીએ કહ્યું એ અત્યારે અહીં નથી. અહીંયા એ વિકલ્પમાં આવ્યા છે એમણે કહ્યું છે. માટે તે વિકલ્પ એને લાભદાયક છે, અને એને બીજાને લાભદાયક માટે વ્યવહાર કહે છે, એમ નથી. ફક્ત એને ખ્યાલમાં આવે એ ખાતર આ વાત કહે છે. આહાહાહા !

એ મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનો એ પૌદ્ગલિક મોહકર્મની પ્રકૃત્તિના ઉદયપૂર્વક થતાં હોય, જોયું ? એ પ્રકૃત્તિ સત્તારૂપ છે ત્યાં સુધીમાં અહીં ભેદ ન આવે. કહે છે ઉદયપૂર્વક, સમજાણું આમાં ? ઉદય થયો ત્યાં ભેદ પડ્યો, એમાં જોડાણો છે ને ? ઉદયપૂર્વક થતાં હોઈને, એ ચૌદ ગુણસ્થાન ઉદયપૂર્વક થતાં હોઈને, સદાય અચેતન હોવાથી કેમકે પ્રકૃત્તિ પોતે ઉદય અચેતન છે. “કારણના જેવાં જ કાર્યો થાય છે” શું અમૃતચંદ્રાચાર્યની ટીકા ! શું ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યના શ્લોકો ! ઓહોહોહોહો ! એની ક્ષયોપશમની દશા.

“એમ કરીને સમજીને નિશ્ચય કરીને” શું કરીને શું કહ્યું કારણનાં જેવા જ કાર્યો છે. પુદ્ગલ કારણ છે એથી ગુણસ્થાન ભેદ તેનાં કાર્ય છે માટે તે અચેતન છે, કોની પેઠે ? “જવપૂર્વક જવ થાય છે” જવ વાવે ને જવ થાય, ઘઉં વાવે ને જવ થાય ? જવપૂર્વક જ જવ થાય છે. એકાક્ષરી શબ્દ લીધો, ઓલો ઘઉં છે એ એકાક્ષરી નથી ને ? બાજરો, ઘઉં, દાળ, ચોખા એકાક્ષરી નથી. જવ એકાક્ષરી છે જવ. જવપૂર્વક, એ તો એનું કારણ બતાવ્યું, પણ વસ્તુ જવપૂર્વક જે જવ થાય છે તે જવ જ હોય છે. જવપૂર્વક થાય તેના ફળ જવ હોય છે. જવપૂર્વક થાય એના ફળ ઘઉંને બાજરો હોય છે ? જવપૂર્વક જે જવ થાય છે તે જવ જ હોય છે એ ન્યાયે પુદ્ગલ જ છે. પુદ્ગલપૂર્વક થતાં હોવાથી પુદ્ગલ છે એમ. ચૌદ ગુણસ્થાન, માર્ગણાસ્થાન, જીવસ્થાન. અરે રાગ, દયા, દાન, વ્રતનો રાગ, પ્રભુ આ તો શું કહે છે ભાઈ, હવે એ રાગથી ધર્મ મનાવવો પ્રભુ, પ્રભુ શું કરે છે ભાઈ ? ભગવંત તને આ ન શોભે, જે રાગ પુદ્ગલ પ્રકૃત્તિના કારણે થયેલો, માટે દયા, દાનના રાગને પણ પુદ્ગલ કીધો. આહાહાહા !

કહો, શાંતિભાઈ ! આ તમારા ધૂળના પૈસાને તો પુદ્ગલ કીધા ઝવેરાતને, પણ અહીંયા તો કહે છે કે ગુણસ્થાનનાં ભેદ પર્યાયમાં પડે, પ્રભુ તો અભેદ ચૈતન્ય દ્રવ્ય છે ને ? એ દ્રવ્યમાં આ ક્યાં છે ? દ્રવ્ય તો ત્રિકાળી, જે ગમે તે ગુણસ્થાને ગમે તે ગતિમાં હો, દ્રવ્ય તો પૂર્ણાનંદનો નાથ ત્યાં બિરાજે છે આખો. એમાં ઘસારો કે, કાંઈ આવ્યું ને ઓલું નહીં, બે બોલ નહોતા આવ્યા ? હીણો-હીણો હીણાપણું ને ઘસારો થાતો નથી. ઓલામાં આવ્યું તું જુઓ “હાનિ ને ઘસારો નહીં પામતો” એ ૬૩-૬૪ માં આવ્યું, ૬૩-૬૪. વસ્તુ છે, ગમે તે મિથ્યાત્વ આદિમાં હો, નર્ક નિગોદમાં હો, પણ વસ્તુ તો વસ્તુ છે, એમાં હીણી ને ઘસારો કાંઈ નથી, એ તો અખંડાનંદ પ્રભુ છે. આહાહાહા !

“પુદ્ગલ જ છે, જીવ નથી,” પુદ્ગલ જ છે. પ્રકૃત્તિ પુદ્ગલ છે, તો એના કાર્ય તરીકે જે ભેદ છે એ પુદ્ગલ જ છે કહે છે. અરે આ લબ્ધિસ્થાન પણ કહે છે પુદ્ગલના નિમિત્તથી અહીં ભેદ થઈ ગયોને ? અહીં થોડું ઘટતું ગયું ને ? એ ભેદ પુદ્ગલમાં નાખી દઉં છું. ગુણસ્થાનનો ભેદ એ તો ઠીક, પણ સંયમની પર્યાયમાં ભેદની પ્રાપ્તિ, શરીર જડ, ગુણસ્થાન જડ, રાગ જડ, પણ આ ભેદ પડ્યો છે ને એટલો, એ જડ. આવી વાત બહુ આકરું બાપા. આહાહાહા !

અને ગુણસ્થાનોનું તો સદાય અચેતનપણું તો આગમથી સિદ્ધ થાય છે, જોયું. “મોહ જો ભવા” ઠીક, આગમથી સિદ્ધ થાય છે, ભગવાને આગમમાં એમ કહ્યું ગુણસ્થાનોનું સદાય અચેતનપણું તો આગમથી સિદ્ધ થાય છે. “તેમજ ચૈતન્યસ્વભાવથી વ્યાસ જે આત્મા” શું કીધું હવે ? એ ભેદ છે, વ્યાસ છે એ પુદ્ગલનું વ્યાપ્ય છે. પુદ્ગલ વ્યાપક છે અને ભેદ તેનું વ્યાપ્ય છે,

એકકોર એમ કહે કે આત્મા વ્યાપક છે ને વિકારી પર્યાય તેનું વ્યાપ્ય છે અજ્ઞાનદશા. બીજી વાર એમ કહે કે કર્મ વ્યાપક છે અને વિકારી પર્યાય એનું વ્યાપ્ય છે, કર્તાકર્મમાં. અહીં પણ એ જ કહે છે કે એ પુદ્ગલ કર્મ જે વ્યાપક છે તેનો એ ભેદ રાગાદિ તે વ્યાપ્ય છે અને ગુણસ્થાનનું સદાય અચેતનપણું આગમથી તે, તેમજ ચૈતન્ય સ્વભાવથી વ્યાપ્ય જે આત્મા ભગવાન તો સદાય ચૈતન્ય સ્વભાવથી વ્યાપ્ત છે, આવા ભેદ સ્વભાવથી વ્યાસ નથી. આહાહાહા !

એ ભેદનું વ્યાપ્યપણું આત્મા વ્યાપક અને ભેદ વ્યાપ્ય એમ નથી, કહે છે. એ તો પુદ્ગલનું વ્યાપકપણું છે, પુદ્ગલની પર્યાય આ ભેદ આદિ વ્યાપ્ય અને રાગાદિ એનું વ્યાપ્ય છે, ભાષા તો સાદી છે, પણ ભાવ તો ભાઈ જે છે તે છે, આ તો ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકર, એક વાર્તા કરનારો બારોટ હોય તો પણ ગંભીર વાર્તા કરે, બારોટ આવેને, પૈસા લેવા, જોયેલો ત્યાં એકવાર રાણપુર અપાસરાની જોડે છે ને, આવે છે ને ખત્રી પોપટભાઈ એના બારોટ હતા. પણ મોટા નાગર જેવા, ધોળાં કપડાં ને ગૃહસ્થ માણસ પણ બારોટ તરીકે ખત્રીના, એના શું કહેવાય ઈ માણસો સાધારણ બેઠા હોય ને ઓલો મોટો રાજા જેવો દેખાય, અપાસરાની જોડે પોપટભાઈ ખત્રી આવે છે ને, હવે તો અહીં આવી ગયા છે ગામ બહાર, તે વખતે તો વિશ્વનુ, તેના બારોટ પાટલે બેસીને વાંચતા.

અહીં ભગવાન કહે છે, મુનિ અત્યારે તો કહે છે ને ચૈતન્યસ્વભાવથી વ્યાસ જે આત્મા, એ ભેદથી વ્યાપ્ત આત્મા, આત્મા વ્યાપક ને ભેદ ગુણસ્થાન વ્યાપ્ય એમ નથી. એ પુદ્ગલ વ્યાપક અને એ એનું વ્યાપ્ય છે. ૧૦૯, ૧૧૦ માં આપણે આ લીધું છે. ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨ પુદ્ગલ કર્મ વ્યાપક છે અને નવાકર્મ તેનું વ્યાપ્ય છે. આવે છે ? ૧૦૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨ માં ચાર ગાથામાં. શું એની શૈલી ! એમાં ચૈતન્ય ભગવાન અંદર ચિંતામણિ રત્ન પૂર્ણાનંદનો નાથ એને પ્રસિદ્ધ કરવા, આત્મખ્યાતિ છે ને ? આહાહાહા !

કહે છે કે કર્મ જે છે એ કર્મ વ્યાપક પૂર્વના થઈને નવા કર્મ રજકણો નવી જાત છે, બીજી જાત છે, છતાંય એની જાતના છે તે એને કહે છે કે વ્યાપક કર્મ અને નવા કર્મ આવે તે તેનું વ્યાપ્ય, ઠીક. જૂના કર્મ છે તે વ્યાપક નવા કર્મ તેનું વ્યાપ્ય. હવે પરની સાથે વ્યાપ્ય (ની તો વાત જ નથી) તો આંહી તો કહે છે કે, કર્મ વ્યાપક અને ભેદ તેનું વ્યાપ્ય, ભગવાન આત્મા વ્યાપક અને ચૈતન્ય તેનું વ્યાપ્ય પણ આ વ્યાપ્ય તેનું નહીં. ચૈતન્ય સ્વભાવથી વ્યાસ જોયું આત્મા, હવે આ ક્રિયાકાંડીઓને રસ પડી જાય. આમ, મુશ્કેલી પડી જાય, બિચારાને દુઃખ થાય. (શ્રોતા:- હજી સમજવાની લાયકાત ધરાવતા નથી) આકરું પડે બિચારાને એ પછી કરે એમ, એ બિચારા શું કરે ? એની દૈષ્ટિમાં વિપરીતતા છે એમાં આવી વાત બેસે નહીં. ચૈતન્યસ્વભાવથી વ્યાસ એ ભેદથી વ્યાસ એ વ્યાપક કર્મનું છે તેનાથી તો ભિન્નપણે તે ગુણસ્થાનો ભેદજ્ઞાનીઓ વડે, કારણકે ભેદનું લક્ષ છોડીને અભેદમાં જાય છે. ભેદ જ્ઞાનીઓ વડે જે સ્વયં ઉપલભ્યમાન હોવાથી પણ તેમનું સદાય અચેતનપણું સિદ્ધ થાય છે. ગુણસ્થાન આદિ ભેદ, જ્ઞાનના અનુભવમાં આવતા નથી, માટે તેનું અચેતનપણું સિદ્ધ થાય છે. વિશેષ કહેશે.

(શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

